

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Eleccions a Itàlia

Equip de Sociologia Electoral

JULIOL 1975

FUNDACIÓ
Fundació
JAUME
Jaume
BOFILL
Bofill

Internacional**Eleccions a Itàlia****LA REGIONALITZACIÓ ITALIANA**

La regionalització italiana ha experimentat, amb aquestes eleccions dels dies 15 i 16 de juny, un important pas cap a la seva consolidació, en tractar-se de la segona consulta electoral per a la composició dels consells o assemblees de les regions autònomes.

El naixement d'aquestes regions es va fer sota obscurs presagis i amenaces de fracàs, que havien provocat dilacions i suspensions durant molts d'anys. En efecte, la Constitució italiana del 1947 anunciava ja eleccions per als consells regionals per al cap d'un any. De fet en van passar vint-i-dos fins que, al juny de 1970, les quinze regions d'estatut ordinari —les de règim especial: Sicília, Sardenya, Trentino-Alto Adigio i Friuli-Venècia Júlia, ho havien fet amb anterioritat— van poder elegir per primera vegada els seus consells regionals. El fet de retardar l'aplicació d'una norma constitucional des de 1948 a 1970 s'explica bàsicament per l'actitud de la D.C. Mentre es redactava la Constitució, la D.C. va defensar la descentralització administrativa, en part per principi i, en part també, per assegurar-se el control de regions on comptava amb un triomf segur, si l'esquerra guanyava a tot Itàlia. En assolir el poder amb un marge inesperat considerable, la D.C. es mostrà partidària de la concentració de poders a

Les eleccions regionals italianes dels dies 15 i 16 de juny han desvetllat un interès especial entre els comentaristes polítics. Dues raons fonamentals expliquen aquests interès, quan s'analitza el fet des del nivell de la política interna italiana. D'una banda, es tractava de la consolidació de l'experiment de les autonomies regionals, iniciat el 1970. D'altra banda, les eleccions s'inscrivien en un moment polític italià, caracteritzat per una revisió de posicions tradicionals, que reclamen alguns partits polítics i determinades forces socials.

Des del punt de vista internacional, l'evolució recent del "món mediterrà" (Portugal, Espanya, França, Itàlia, Grècia) ha provocat, tenia en les eleccions italianes una nova ocasió per a dedicar-se a l'exercici de les comparacions i distincions entre societats i sistemes polítics més o menys parents.

Per això, oferim aquest breu comentari als resultats de les eleccions, preparat per l'Equip de Sociologia Electoral (ESEL), que en un número anterior va signar ja un treball sobre les eleccions portugueses del 25 d'abril.

Roma. Donar vida als consells regionals implicava perdre el control del govern d'algunes regions on tenia majoria l'oposició, i això resultava inadmissible per l'ala dreta de la D.C., recolzada en liberals i feixistes.

Una lectura atenta de les competències que la Constitució atribueix als consells de les regions ens mostra palesament la importància d'aquestes eleccions que, tot i dient-se "administratives", tenen una transcendència política clau, pel fet d'elegir els veritables governs autònoms de les regions. Els consells o Assemblees regionals tenen el poder legislatiu dintre els límits que estableix la Constitució i també el poder de reglamentació i aplicació de les lleis que aprova el Parlament. La Junta o Govern regional i el seu President són elegits pel Consell regional entre els seus membres. La Junta regional és l'òrgan executiu de les regions. El seu president representa la regió, promulga les lleis i reglaments regionals i dirigeix les funcions administratives i de governs delegades per l'Estat a la regió. Ningú no pot pertànyer alhora a un consell regional i a les cambres del Parlament o a un altre consell regional. El consell regional pot ser dissolt, entre altres motius, si no aconsegueix una majoria per a governar. En aquest cas, el President de la República dictarà un decret de dissolució i, abans de tres mesos, es celebraran noves eleccions.

LA LEGISLACIÓ ELECTORAL

La llei electoral reguladora de les eleccions pels Consells Regionals de les Regions amb estatut ordinari, fou aprovada per la Cambra de Diputats i el Senat

el 12/II/68. Són electors els majors de 18 anys, inscrits en el cens electoral, essent la primera vegada que en unes eleccions italianes voten els menors de 21 anys. Per a ser elegible es requereix ser major de 21 anys i no ser analfabet. El càrrec de conseller dura cinc anys.

Hi ha causes d'incompatibilitat per presentar-se candidat, que afecten els càrrecs de designació per l'Administració de l'Estat, tant a nivell estatal (Ministres, Sots-secretaris i Magistrats) com a nivell de llocs de responsabilitat governamental a l'administració regional: delegats dels departaments ministerials, magistrats, etc.

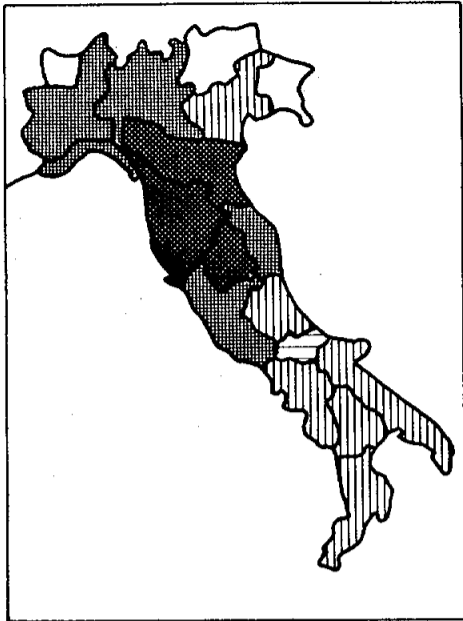
El sufragi és universal, directe i secret, essent el vot per llista presentada per cada partit. L'elector podrà assenyalar la seva preferència dintre cada llista, però no votar candidats de diverses llistes. La distribució d'escons serà proporcional per circumscripcions electorals dintre cada regió, i els vots residuals seran enviats a un col·legi únic regional que repartirà la resta d'escons no atribuïts en les diverses circumscripcions. Dintre cada llista, els consellers seran proclamats segons la preferència manifestada pels electors.

El procediment i el control electoral són atribuïts a una "Oficina central" —regional o circumscripcional— composta per tres magistrats nomenats pels tribunals de la seva jurisdicció que tenen per missió vetllar pel bon desenvolupament del procés electoral: presentació, admissió i confecció definitiva de les llistes de candidats, recursos en primera instància, recompte de vots i assignació d'escons.

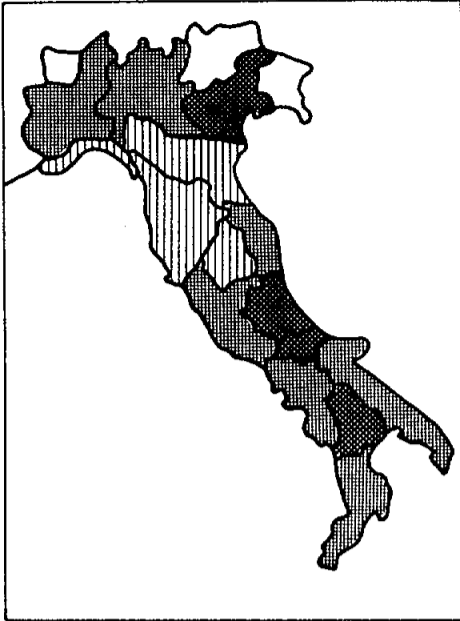
Finalment, el nombre de consellers regionals varia segons la població de les regions, essent l'escala:

MAPA DE REGIONS

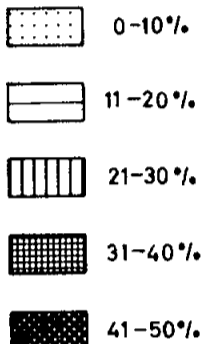
Partit Comunista

Democrazia Cristiana

Partit Socialista

Més de 6 milions d'habitants	80 escons
Més de 4 milions d'habitants	60 escons
Més de 3 milions d'habitants	50 escons
Més d'1 milió d'habitants	40 escons
Menys d'1 milió d'habitants	30 escons

Les regions que per l'ampliació del cos electoral han variat el nombre de consellers han estat: Piemont, Vèneto i Làzio.

ELS RESULTATS ELECTORALS I LA SEVA DISTRIBUCIÓ

Si examinem ara els resultats electorals de la consulta dels passats dies 15 i 16 de juny, podem registrar un cop més una característica política italiana: Itàlia és una de les democràcies occidentals amb una participació electoral més alta. A les eleccions de 1970 van votar el 91,5 % dels electors, i a les actuals el 91,9 %. El Nord registra la participació més alta (93-96 %), i destaca l'Emília-Romana amb un 96,4 %. La zona central, és també superior a la mitjana nacional, i destaca el 95,8 de Toscana. Al Sud, el percentatge és en totes les regions inferior a la mitjana nacional. Les regions que participen més són les de predomini social-comunista, fortament industrialitzades la majoria, men-

tre que al sud, amb un nivell de renda més baix i feu de la democràcia cristiana, la participació és més baixa. Cal tenir en compte que tot just el 1961, el Mezzogiorno comptava amb un 24 % d'analfabets majors de 6 anys, enfront d'un 4,4 % el Nord.

Si analitzem la distribució dels vots per a establir la implantació geogràfica de cada partit, no hem d'oblidar la realitat que revelen les estadístiques i anàlisis sobre l'estructura de la societat italiana: existeixen dues Itàlies, Nord i Sud, amb elements característics diferenciats. Tot i haver-se produït un considerable progrés en l'economia italiana de la postguerra, la desigualtat Nord-Sud no s'ha equilibrat. Els esforços de la retòrica desenvolupista sobre el Mezzogiorno italià no han obtingut resultats importants, capaços d'alterar la tradicional doble imatge d'un Nord industrialitzat, culte i punt d'atracció de mà d'obra, i un Sud agrícola, altament analfabet i exportador d'emigrants cap a les regions avançades de la Comunitat Europea.

Sobre aquesta esquemàtica radiografia social del mapa italià, podem ara analitzar els resultats obtinguts per cada partit per detectar les seves zones de màxima i mínima influència.

- La mitjana de vots obtinguts per la D.C. a tot el país ha estat de 35,3 %. Al Nord, excepte en el seu feu del Vèneto (48 %), el percentatge oscil·la entre el 30,4 de Ligúria i el 37,5 % de Lombardia. És menor el percentatge —al voltant del 27 %— a les tres regions de govern social-comunista (Toscana, Umbria i Emilia-Romana). A la resta de la zona central, els percentatges oscil·len molt, es d'un 31,5 al Làzio a un 49,9 % a Molise, on ha tingut sempre una forta implantació. Al Sud

la xifra percentual volta el 40 % i és, en conjunt, la de més forta implantació democristiana.

- El *Partit Comunista* ha aconseguit una mitjana de 33,4 % dels votants. Al Nord, els percentatges es mouen al voltant del 35 % excepte al Vèneto (22,8). A les tres regions on participen al govern regional han obtingut d'un 46 a un 48 %. Aquesta votació confirma l'èxit de la seva gestió. A les altres regions centrals obté al voltant del 33%. Al sud la seva implantació és molt més feble, amb el seu mínim (17,9) a Molise, regió on hem vist que la D.C. assoleix la màxima votació.
- El percentatge global del *Partit Socialista* ha estat del 12 %, essent la seva implantació geogràfica bastant homogènia, aconseguint al Nord percentatges lleugerament superiors a la mitjana. El lloc de més forta implantació és Lombardia i el més feble l'Emília, feu del comunisme. El centre és la zona de més feble implantació del PSI, aconseguint al Làzio només un 9,8 %, la més baixa del país. Al Sud la força és intermitja (al voltant del 12,5 %), excepte a Calàbria, on aconsegueix la més forta implantació (14,7 %).
- El *Partit social-democrata* obté una mitjana global del 5,6 %, i té també una implantació bastant homogènia a tot el país. És a Toscana i Úmbria, en el centre, on aconsegueix una votació més feble (2, 4-3,9 %). Aquestes regions són, junt amb l'Emília, les de més forta implantació comunista.
- El *Partit Republicà* obté una mitjana global del 3,2 %. La seva implantació és bastant homogènia aconseguint promedius entre el 2,5 % i el 4 %, es-

sent Molise la regió de més forta implantació.

- El *Partit Liberal* obté una mitjana del 2,5 %. La zona de més implantació és el Nord i concretament al Piemont —5 %—, essent feble al centre i al sud, on els percentatges volten la unitat.
- La mitjana global del M.S.I.-D.N. és del 6,4 %. La zona més feble és el Nord. En el centre, el seu percentatge s'acosta a la mitjana nacional, destacant el Lácio on aconseguix un 11,3 %. La seva força és al Sud, sobretot a Apúlia (10,8 %), Calàbria (8,3 %) i Campània (12,2 %), la regió més "neofeixista" d'Itàlia.

AVENÇOS I RETROCESOS ELECTORALS

Si comparem ara els resultats electorals de 1975 amb els de les primeres eleccions regionals de 1970, podem constatar una dinàmica o tendències generals que coincideixen igualment amb els resultats tendencials d'altres consultes a l'opinió: eleccions legislatives i el referèndum sobre el divorci de 1974.

Examinem, doncs, els mapes de progressió o retrocés de cada partit, segons les regions.

- La variació dels resultats obtinguts per la *Democràcia Cristiana* ha estat sempre a tot arreu de signe negatiu. Hi ha hagut retrocés a les 15 regions amb una mitjana nacional de 26%. Les pèrdues més significatives han estat al Nord (Piemont, Lombardia i Vèneto), regions on es registra una forta avançada del partit comunista. En el centre, el retrocés ha estat més moderat, exceptuant els Abruzzi (-5,7%) on el partit comunista guanya un 7,5% res-

pecte a les eleccions anteriors. Al sud les pèrdues són més petites, oscil·lant entre un 1 i un 2 %, excepte a Nàpols on arriba quasi al tres per cent. El sud, menys industrialitzat, més pobre, menys urbanitzat, amb una pràctica religiosa més forta, ha estat sempre el feu tradicional de la D.C.

- El partit més afavorit de les eleccions ha estat el *Partit Comunista*, que ha progressat a totes les regions amb un progrés mitjà del + 5,5 %. Al Nord, ha obtingut progressos considerables, destacant el 6 % del Vèneto, que, malgrat ser el més baix de la zona, és important perquè aquesta era una regió tradicionalment "blanca", amb fort predomini rural.

Al centre, a les tres regions de govern social-comunista, ha obtingut un progrés al voltant del +4 %. Això sembla ratificar la gestió de govern. També els socialistes han millorat els seus promedís en aquestes tres regions. Al Lácio treu un 7 % més —força majoria a la ciutat de Roma, mentre que a la resta de la regió continua predominant la D.C.—. Al Sud els progressos són menys importants, excepte a Nàpols (+5,3 %), confirmant-se una vegada més la impermeabilitat dels mitjans rurals tradicionals a la penetració de les forces d'esquerra. Cal tenir en compte també que és precisament al Sud on es manté l'extrema dreta.

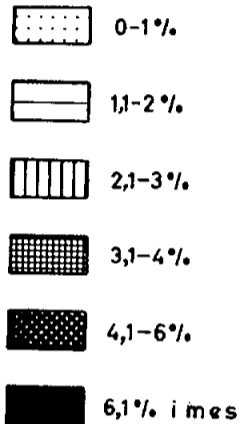
- Pel que respecta al *Partit Socialista*, amb un progrés mitjà de + 1,6 %, és de signe positiu a totes les regions excepte a Nàpols (-0,5 %). En general el seu progrés és més fort al Nord, intermedi al centre, excepte a Umbria (+4,4 %), i molt reduït al Sud.
- El *Partit Liberal* retrocedex d'1 a un 4 % a totes les regions, i el Partit Re-

publicà es manté amb tendència a retrocedir, sobretot al sud.

- En general, els progressos del *Partit Comunista* i del *Partit Socialista* corresponen clarament als retrocessos dels partits democrata-cristià, social-democrata i liberal. Podem aventurar la hipòtesi d'un desplaçament de vots de dreta a esquerra, sense quedar exclosa al mateix temps la possibilitat d'una reconversió de vots d'extrema esquerra (P.S.I.U.P.) al partit comunista.

PERSPECTIVES POLÍTQUES

La composició dels consells o assemblees regionals resultants de les eleccions permetrien establir algunes hipòtesis aritmètiques sobre la fórmula de govern més viable a cada regió: dreta, centre-esquerra, front popular. Així, i limitant-nos a considerar estrictament la quantitat d'escons obtinguts per cada partit, seria possible un govern de dretes, a Vèneto, Campània, Apúlia i Molise, re-

Mapes:

Equip de
Sociologia
Electoral

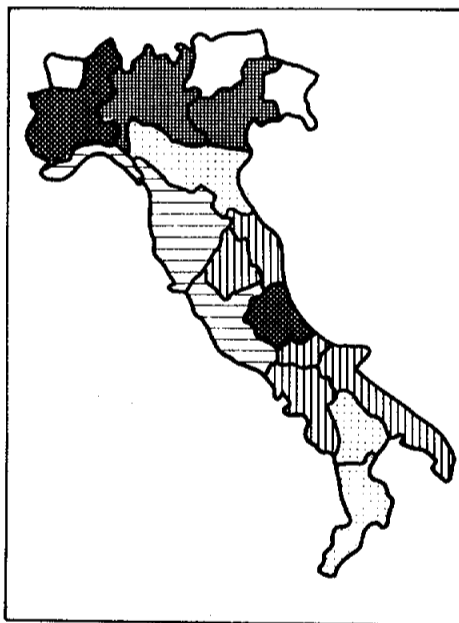
Partit Comunista

PROGRÉS

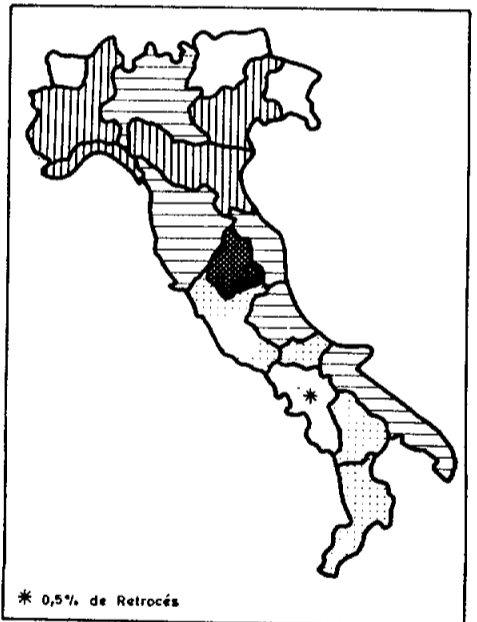
Democràcia Cristiana

RETROCÉS

Partit Socialista

PROGRÉS

gions amb forta majoria relativa de la D.C.

A tres regions més, Abruzzi, Basilicata i Calàbria, la D.C. podria assolir una coalició de centre-dreta.

En general, al coalició més factible seria la de centro-sinistra que podria assolir la majoria a 12 de les 15 regions d'estatut ordinari. Aquesta possibilitat depèn de la decisió del Partit Socialista de mantenir l'aliança amb la D.C.

Una coalició "frontpopulista" (P.C.I. + P.S.I.) es podria mantenir a l'Emília, Toscana i Úmbria, que ja eren de majoria socialcomunista, i a la Ligúria. Això no obstant, tota predicció política basada en el simple joc aritmètic de les majories parlamentàries —en aquest cas, dels parlaments regionals— ignoraria que cada situació regional obeeix a més factors que els estrictament numèrics. Un dels més importants és, evidentment, l'actual revisió del joc d'aliances que el Partit Comunista Italià ha batejat amb la fórmula de "compromís històric". El debat que la societat política italiana té plantejat sobre aquest punt no es resoldrà, evidentment, amb els resultats d'aquestes eleccions regionals. Però és igualment cert que el progrés electoral de l'esquerra, juntament amb la progressiva erosió de la Democrazia Cristiana, seran tinguts en compte quan els partits revisin a curt i mitjà termini les seves estratègies, intentant renovar una fórmula d'estabilitat pactada en el moment mateix del naixement de la República Italiana del 1948, i que sembla haver esgotat ja les seves virtualitats polítiques. • EQUIP DE SOCIOLOGIA ELECTORAL

Resultats definitius de les eleccions regionals

(Font: "La Stampa" 18/VI/75)

Partits	Vots	Percentatge	Percentatge 1970
Democrazia Cristiana	10.707.682	35,3	37,9
Partit Socialista	3.636.647	12,—	10,4
Partit Social-demòcrata	1.700.983	5,6	7,—
Partit Comunista	10.149.135	33,4	27,9
Partit Republicà	961.016	3,2	2,9
Partit Liberal	749.749	2,5	4,7
M.S.I. Dreta Nacional	1.951.011	6,4	5,9
Partit Democràtic d'unitat proletària (*)	417.725	1,4	3,2
Altres	70.789	0,2	0,1
TOTAL:	30.344.737		

(*) A les eleccions de 1970 es comptabilitzen els vots del Partit Socialista d'Unitat Proletària, que es va dissoldre després de les eleccions de 1972. Part d'aquest grup va passar a les files dels grups d'esquerra extra-parlamentària que en aquestes eleccions es va presentar amb llista única (Manifesto Potere Operaio).

La independència de Moçambic consagra la victòria del FRELIMO

El 25 de juny de 1975 va néixer un nou Estat independent: Moçambic. Però aquesta vegada les cerimònies tenien una especial importància pel que significaven de victòria d'un poble que ha lluitat durant deu anys per fer possible aquest moment. Alhora, aquesta independència acosta l'Àfrica progressista a les portes del bastió del racisme blanc en el continent, és a dir, a Sud-Àfrica. El règim racista de Pretòria veu com se li està desfent el cinturó protector que l'envoltava (Moçambic, Angola, Rhodèsia).

Un tercer element positiu és que els nous dirigents del país, que són els del FRELIMO (Front d'Alliberament de Moçambic), abans d'arribar al poder en les àrees alliberades mitjançant la lluita armada van crear tot una estructura de poder popular, de caire clarament socialista. Ara aquesta estructura es podrà estendre a tot el país. Així, el nou Estat es suma al grup de països africans que intenten bastir sobre unes societats summament endarrerides, des del punt de vista econòmic, unes estructures socialistes com a millor mitjà per a sortir del desenvolupament i gaudir d'una independència real.

CANIGÓ/24

Samora Machel (a l'esquerra), primer president de la República Popular de Moçambic.

EL PUNT DE PARTIDA

El punt de partida que ha desembocat en la independència actual cal buscar-lo en 1964, quan el FRELIMO desencadenà la lluita popular armada d'alliberament nacional. L'evolució favorable dels esdeveniments comportà que els nacionalistes controlessin la tercera part del país quan, el 25 d'abril de 1974, el M.F.A. (Moviment de les Forces Armades) portuguès donava el cop d'Estat

